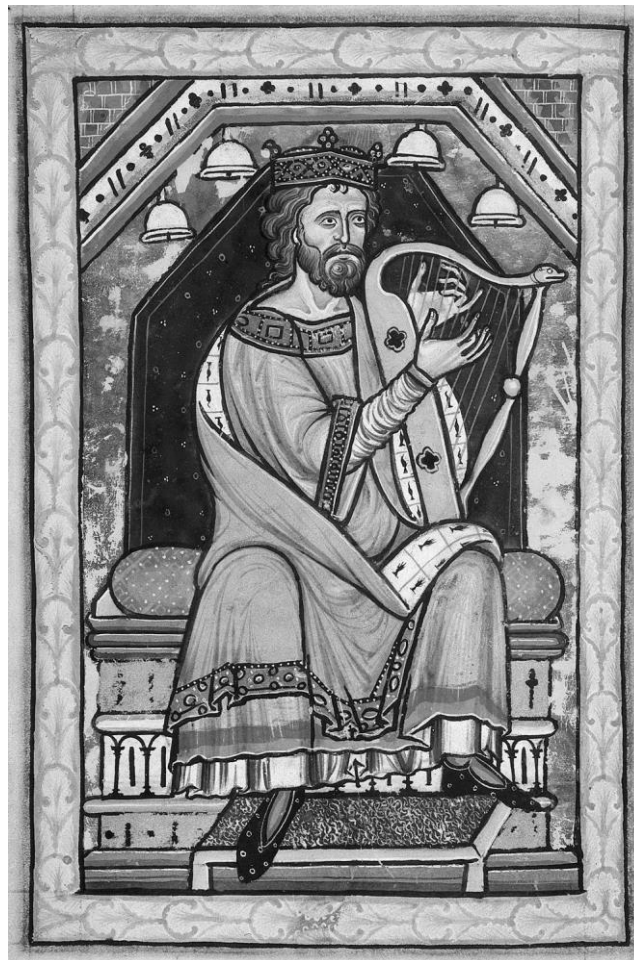

Bijbels Leerhuis
september 2020 – mei 2021

IN DE LEERSCHOOL VAN DE PSALMEN

Bundel voor begeleiders

CCV in het bisdom Gent

Beste begeleider,

In het Bijbels Leerhuis 2020-2021 gaan de deelnemers in kleine groepen een weg van geloofsverdieping aan de hand van het Boek van de Psalmen.

Deze bundel bevat tips voor jou, als begeleider(s) van de groep. Er is telkens een fiche voor een gewone bijeenkomst en één voor als het nodig zou zijn om de sessie digitaal te houden. In die fiches wordt een timing voorgesteld, uitgelegd hoe een verwerking kan worden aangepakt, extra informatie geboden, ...

De deelnemerskaternen en fiches werden uitgewerkt door vormingswerkers van de verschillende bisdommen. Doorgaans is er een vast stramien:

- Welkom en lied
- De psalmtekst lezen
- De psalmtekst verkennen
- De psalmtekst verwerken
- Gebed

Soms wordt van het vaste stramien afgeweken als bijv. verkenning en verwerking door elkaar lopen. Elke bijeenkomst duurt ongeveer twee uur, een pauze inbegrepen. In het geval van een digitale sessie is er een alternatief voorzien waar persoonlijke voorbereiding nodig is opdat de duur beperkt en de werkwijze vereenvoudigd wordt.

Vooraan vind je enkele tips voor het werk als begeleider.

Achteraan vind je praktische wenken voor het bidden aan het einde van elke bijeenkomst en aanbevelingen voor bijeenkomsten zolang covid-19 een risico oplevert.

INHOUDSOPGAVE

- De rol van de begeleider
- Bijeenkomst 1 - oktober
'Wij gaan naar het huis van de Heer!' Psalmen 120-122 – pelgrimspsalmen
- Bijeenkomst 2 - november
'Doorgrond mij, God, en ken mijn hart.' Psalm 139 – een vertrouwenspsalm
- Bijeenkomst 3 – december (advent)
'Moge Hij uw volk rechtvaardig besturen.' Psalm 72 – een koningspsalm
- Bijeenkomst 4 - februari
'Waar is dan je God?' Psalm 42-43 – een klaagpsalm
- Bijeenkomst 5 - maart (40-dagentijd)
'Schep een zuiver hart in mij.' Psalm 51 – een boetepsalm
- Bijeenkomst 6 - april (paastijd)
'Ik zal niet sterven maar leven.' Psalm 118 – een paaspsalm
- Bijeenkomst 7 - mei
'Hoe machtig is uw Naam op heel de aarde.' Psalm 8 – een scheppingspsalm
- Bidden in het Leerhuis. Enkele praktische wenken
- Hoe het Leerhuis veilig organiseren

ROL VAN DE BEGELEIDER

De rol van de begeleider is in het Bijbels Leerhuis van groot belang. De begeleider geeft niet alleen de impulsen, maar moet ook het groepsproces begeleiden en de gesprekken in goede banen leiden. Hieronder vinden jullie enkele tips.

Het leerproces

- De groepsleden maken kennis met elkaar en met de begeleider. Het is altijd opnieuw even wennen. Neem tijdens de eerste samenkomst hiervoor wat tijd. Dit schept onmiddellijk een veilig gevoel. Vermijd te persoonlijke vragen. Mensen moeten zich niet volledig 'bloot' geven.
- Schep een **ontspannen leerklimaat**. Een klimaat, omgeving en sfeer waarin de aandacht ten volle naar de inhoud kan gaan is van cruciaal belang voor dit traject.
- De deelnemers worden goed op de hoogte gebracht van **wat het Bijbels Leerhuis is en wat het niet is**. Het is geen discussieforum, geen plaats van afstandelijke bijbelbenadering maar ook geen gebedsgroep. Het is een plek waar we samen een Bijbelse tekst verkennen, met aandacht voor wat de tekst zegt, maar ook met aandacht voor wat hij voor ons te betekenen zou kunnen hebben, omdat zo'n tekst ook een spoor naar Gods levende Woord is.
- Elke sessie heeft een aantal doelstellingen. Het is goed deze als begeleider telkens voor ogen te houden.

Het groepsproces

- **De groep vormt zich**. Als groepslid zoek je uit waar je inpast. De ene doet dat door de kat uit de boom te kijken, door te observeren hoe de anderen in de groep zich gedragen en hoe de groep reageert op bepaald gedrag, door in te schatten wat voor iemand de groepsbegeleider is... Anderen proberen dan weer andere dingen uit zoals: druk praten, grappen maken, zich opvallend gedragen.
- **Veiligheid** bied je door een duidelijke structuur te bieden: een actief programma aanbieden, duidelijk de leiding nemen en sterk mee de normen, de communicatie- en gedragsregels van de groep bepalen. Dit kan inhouden: iedereen eens aan het woord vragen, de zwakkere groepsleden ondersteunen en de sterke een beetje intomen, naar mekaar doen luisteren, erop staan dat iedereen op tijd aanwezig is, aanmoedigen tot initiatief...
Veiligheid bied je ook door ervoor te zorgen dat er een ontspannen sfeer heerst, dat er al eens gelachen kan worden en dat niet alles er van bij het begin erg serieus aan toe moet gaan. Verplicht de groepsleden niet zich van bij het begin 'bloot' te moeten geven. Geef hun de tijd om afwachtend te zijn of om een rolletje te spelen. Alleen moet je ervoor zorgen dat je mensen niet in hun

aanvankelijke rol vastprijkt. Nodig ze ook eens uit een andere rol op zich te nemen (zie verder bij: groepsrollen).

- **Jouw eigen betrokkenheid** bij de groep is zeer richtinggevend want iedereen houdt jou in het oog. Als jij niet veel om de groep geeft (omdat je bijvoorbeeld om de haverklap weg moet voor iets 'dringends') waarom zouden zij er dan energie in steken? Als jij open en vertrouwvol met de groepsleden omgaat, sterkt hen dat om hetzelfde onder elkaar te doen.
- Daarna wordt ook het **gedrag van andere groepsleden** zeer bepalend voor de algemene toon die gezet wordt. Als groepsremmend gedrag niet getolereerd wordt en groepsopbouwend gedrag gestimuleerd wordt, voelen de groepsleden zich veilig bij jouw begeleiding en zetten 'groepsnormen' zich op een goede manier vast zodat het groepsproces snel in de goede richting evolueert.

Communicatieregels

Bij het begin is het goed om duidelijke afspraken te maken nadat de groepsleden zich hebben voorgesteld. De nadruk ligt niet eenzijdig op het leren, maar ook op de uitwisseling in groep. Daarom spreken we enkele vuistregels voor de communicatie af:

- Iedereen spreekt vanuit zichzelf, eerlijk, kort, duidelijk en positief
 - o Gebruik 'ik'-boodschappen
 - o Plak geen etiketten op de anderen ('jij bent...')
 - o Toetst of je de andere goed begrijpt vooraleer je reageert
 - o Blijf bij het 'hier en nu'
 - o Kom op voor je mening, zonder te verhullen of je gelijk te willen halen
 - o Wees eerlijk
 - o Hou je tussenkomsten zo kort mogelijk en druk je verstaanbaar uit
 - o Ga niet in de verdediging (ook niet bij kritiek), probeer de ander te begrijpen
 - o Wees opbouwend in een discussie
- Iedereen respecteert de ander en de groep
 - o Dwing niemand tot spreken
 - o Laat de ander uitspreken
 - o Durf je eigen standpunt of zienswijze in vraag te stellen
 - o Praat nooit uit de groep, maak niemand belachelijk
- Luister actief
 - o Stel verduidelijkende vragen indien je iets niet begrijpt
 - o Vermijd interpretaties
 - o Jouw gevoelens zijn niet die van een ander
- Blijf bij het onderwerp
- Wees niet bang om vragen te stellen
- De waarheid, de oplossingen en besluiten liggen niet op voorhand vast.

BEGELEIDERSFICHE BIJ BIJEENKOMST 1 - OKTOBER

‘Wij gaan naar het huis van de Heer!’ Psalmen 120-122 – pelgrimspsalmen

Doelstellingen

De deelnemers ...

- maken kennis met het genre pelgrimspsalmen;
- maken kennis met het ritme in de pelgrimspsalmen;
- leren de betekenis van drie pelgrimspsalmen kennen;
- ontdekken wat een vertrouwendpsalm in hun eigen leven kan betekenen;
- ontdekken hoe een psalm over Jeruzalem ook over het eigen dagelijkse leven kan gaan.

Tijdsindeling en didactische wenken

10 min verwelcoming en kennismaking

De begeleider verwelkomt de deelnemers en roept nog eens de doelstellingen die in de ‘nulde’ bijeenkomst werden geformuleerd in herinnering. Daarna situeert de begeleider het opzet van deze eerste bijeenkomst.

5 min lied

We zingen het lied ‘Hoe lieflijk, hoe goed’ (ZJ 701) ¹. Dit lied is gebaseerd op psalm 84, ook een pelgrimspsalmen, die echter niet in het ‘rijtje’ van de pelgrimspsalmen staat. Het is goed dit lied in twee alternerende koren te zingen.

10 min De psalmtekst(en) lezen: psalmen 120, 121 en 122

De begeleider leidt de drie psalmen in. Daarna worden de drie psalmen rustig na mekaar, telkens door een andere deelnemer, voorgelezen. Tussen elke psalm laten we een korte pauze.

¹ De bijeenkomsten zijn opgemaakt voor er sprake was van corona of op het ogenblik dat het alleszins nog niet duidelijk was welke de gevolgen zijn van deze crisis. Als samen zingen nog niet mag, kan iemand voorzingen. Of eventueel kan het lied rustig gelezen worden: afwisselend door twee mensen, of in twee groepen.

- 30 min De psalmtekst(en) verkennen
- We bekijken nu elke psalm afzonderlijk. De deelnemers krijgen een paar minuten de tijd om de eerste psalm te herlezen en in de tekst aan te duiden wat hen treft, wat weerstand oproept en waar ze graag nog extra verduidelijking zouden bij krijgen. In een plenum worden de reacties van de deelnemers geïnventariseerd en wordt de psalm verder verduidelijkt. Daarna verwerken we op gelijkaardige wijze de tweede en de derde psalm. Dus telkens ca. 10 min/psalm.*
- 15 min pauze
- 30 min De psalmtekst(en) verwerken
- In de verwerking wordt ingegaan op twee aspecten van Ps 122. Het is aangewezen om die niet tegelijk, maar elk apart te verwerken. Telkens wordt eerst de vraag geïntroduceerd en geformuleerd, daarna wordt tijd gegeven voor individuele verwerking. Tenslotte volgt een uitwisseling in plenum.*
- 15 min samen bidden
- Het gebedsmoment verbindt Ps 122 met nog een andere pelgrimspsalme, Ps 125, en een perikoop uit het boek Openbaring. Samen met het lied ZJ 324 wordt zo ook biddend het visioen van Jeruzalem, stad van vrede, opgeroepen.*
- Vooraf wordt iemand aangeduid om de Bijbelse lezing voor te lezen (best niet zonder voorbereiding). Iemand anders bidt het gebed van Merton en ook het zegengebed.*

BIJEENKOMST 1

FICHE VOOR EEN **DIGITALE** BIJEENKOMST

Doelstellingen: zie vorige fiche

Persoonlijke voorbereiding vooraf

De deelnemers bereiden de sessie voor door psalmen 120, 121 en 122 te lezen. Ze duiden aan wat hen treft, wat vragen oproept, wat onduidelijk is.

Tijdsindeling en werkwijze

10 min	Welkom en inleiding op de tekst

<i>De begeleider verwelkomt de deelnemers en roept nog eens de doelstellingen die in de 'nulde' bijeenkomst werden geformuleerd, in herinnering. Daarna situeert de begeleider het opzet van deze eerste bijeenkomst.
De begeleider leidt de drie psalmen in.</i> |
| 5 min | De psalmteksten lezen

<i>De drie psalmen worden rustig na mekaar, door de begeleider, op biddende toon voorgelezen. Tussen elke psalm laat zij/hij een korte pauze.</i> |
25 min	De psalmteksten verkennen. <i>We bekijken nu elke psalm afzonderlijk. De begeleider vraagt welke vragen en opmerkingen in de voorbereidende lezing naar boven zijn gekomen. In een plenum worden de reacties van de deelnemers geïnventariseerd en wordt de psalm verder verduidelijkt. Daarna verwerken we op gelijkaardige wijze de tweede en de derde psalm.</i>
25 min	Ps 122 verder verwerken. <i>In de verwerking gaan we in op de tweede opdracht uit de bundel. Eerst wordt de vraag geïntroduceerd en geformuleerd, daarna wordt tijd gegeven voor individuele verwerking, waarna een uitwisseling in plenum volgt.</i>
5 min	Samen bidden. <i>Het gebedsmoment is een verkorte versie van wat in de bundel staat. We lezen een andere pelgrimspsalme, nl. psalm 125. Deze wordt alternerend gebeden. De begeleider sluit af met het gebed van Thomas Merton.</i>

BEGELEIDERSFICHE BIJ BIJEENKOMST 2 - NOVEMBER

‘Doorgrond mij, God, en ken mijn hart.’ Psalm 139 – een vertrouwenspsalm

Doelstellingen

De deelnemers...

- maken kennis met het genre van de vertrouwenspsalm;
- ontdekken dat de auteur van Ps 139 worstelt om zich volledig over te geven aan God en zich aan hem toe te vertrouwen, maar uiteindelijk tot ultiem vertrouwen komt;
- ontdekken dat de vloekverzen integraal deel uitmaken van de psalm;
- ontdekken wat vertrouwen in God betekent en hoe moeilijk maar essentieel dit is voor het christelijke geloof.

Tijdsindeling en werkwijze

5 min	verwelkoming, situering en lied <i>De begeleider heet iedereen van harte welkom en situeert de bespreking van Ps 139 binnen de bredere context van een kennismaking met het genre van de vertrouwenspsalmen. Daarna zingt men samen het lied².</i>
5 min	De psalmtekst lezen <i>We lezen de Bijbeltekst een eerste maal volledig door, zonder bespreking.</i>
35 min	De psalmtekst verkennen: deel A (Ps 139, 1b-18) <i>In afwisseling met het herlezen van de drie strofen en met de bijhorende reflectievragen haalt de begeleider enkele elementen ter duiding aan.</i>
15 min	De psalm verwerken: psalm 139 en het lied ‘Ken je mij?’ <i>We beluisteren het lied ‘Ken je mij?’ van Huub Oosterhuis. Afhankelijk van eigen voorkeur kan je het lied via YouTube makkelijk vinden in een versie van Trijntje Oosterhuis of Stijn van der Loo. De deelnemers vergelijken Ps 139 met de bewerking van Huub Oosterhuis. Zie ook de achtergrondinformatie verderop.</i>
15 min	pauze

² Evt. voorzingen of gewoon even naar verwijzen (omwille van corona).

- 15 min De psalmtekst verkennen: deel B (Ps 139, 19-24)
In afwisseling met het herlezen van de laatste strofen en de bijhorende reflectievragen haalt de begeleider enkele elementen ter duiding aan.
- 15 min De psalm verwerken: Ps 139 in beeld
De begeleider geeft de deelnemers de opdracht om naar de afbeelding te kijken en de bijhorende vragen in stilte te beantwoorden. Daarna volgt een uitwisseling. Zie ook de achtergrondinformatie verderop.
- 15 min Samen bidden
Het gebedsmoment verbindt psalm 139 met psalm 23, een andere vertrouwenspsalm, en met het Evangelieverhaal over de ontmoeting tussen Jezus en Zacheüs. Deze laatste vindt een nieuwe bestemming wanneer Jezus hem 'ziet'.

Achtergrondinformatie

Bij het lied 'Ken je mij?'

Sommigen herkennen in dit lied de beschrijving van een menselijke liefdesrelatie. Huub Oosterhuis schreef het naar aanleiding van de geboorte van zijn dochter. De dankbaarheid voor het wonder van een vader die zijn dochtertje leert kennen, speelt dus zeker op de achtergrond en – omgekeerd – richt Trijntje zich bij het zingen van het lied ook steeds tot haar vader, naar eigen zeggen. Toch wil het lied – net als psalm 139 – op de eerste plaats de uitzonderlijke liefde tussen God en mens bezingen, waarbij God het initiatief neemt om de mens te zoeken en het aan de mens is om zich in overgave aan deze God toe te vertrouwen.

Anders dan in de psalm lijkt het ik-personage in het lied minder moeite te ondervinden om zich daadwerkelijk aan God toe te vertrouwen ('Heb je geroepen? Hier ben ik!'). Het vertrouwen ten diepste gekend te zijn door God, verontrust niet maar schenkt veiligheid, troost en bemoediging. De alomtegenwoordigheid van God biedt houvast aan de mens, die vaak onderuit gehaald wordt in het leven ('een stoel op het water'; 'waarlangs opklarend weer of de vallende duister voorbij vaart'), steeds op zoek blijft naar zichzelf en heel kwetsbaar is ('naakt', 'geen licht', 'niet warm', 'niet mooi', 'niet veel'). En toch is het lied ook niet helemaal vrij van twijfel. Zo getuigen de terugkerende vraagtekens in het refrein.

De vloekverzen zijn duidelijk niet bewerkt. Waar de psalm vooral de grootsheid van God beklemtoont, benadrukt het lied de kleinheid van de mens. Het is voor het ik-personage moeilijk om ook maar één woord te vinden dat 'waar' is en 'draagt wie ik ben'. In het vertrouwvol openstaan voor God, in relatie met deze liefdevolle God, vindt

Oosterhuis echter zijn ultieme bestemming. God zelf is het zuiverste zelf van ieder mens, aldus het lied.

Bij de afbeelding van Lika Tov

In 2008 publiceerde de joodse kunstenares Lika Tov het boekje *'Ken mijn hart. Een psalm bij het leven'*, waarin psalm 139 centraal staat en elk vers van een kleurrijke illustratie is voorzien.

Op de aquarel is een zekere scheiding tussen lichte en donkere kleuren te zien. De lichte kleuren lijken verbonden met 'boven', met God. De donkere kleuren lijken verbonden met 'beneden' – het dodenrijk? –, maar soms ook een hindernis te zijn die de weg van de twee figuren doorkruist.

De donkere figuur lijkt weg te rennen. Hij kijkt achterom en iets lijkt hem op de hielen te zitten. Zijn hand lijkt zich te willen afschermen van de meer kleurrijke figuur en van de verbondenheid met 'boven'. Is het de psalmist die zich afkeert van een God die hem van veel te nabij wil kennen en nabij zijn? Is het de psalmist die op de hielen wordt gezeten door een 'zondaar'? Is het de psalmist in tijden van haat en gebrokenheid die op de vlucht is voor een betere versie van zichzelf die wel in verbondenheid met God leeft? Of is de donkere figuur een zondaar, op de vlucht voor de psalmist die attent wil maken op de grootsheid van God en het niet neemt dat mensen Hem niet erkennen?

De roodgekleurde figuur zit de andere in elk geval achterna, heeft enkel de donkere figuur in het vizier, terwijl hij naar boven wijst. Is het een verpersoonlijking van God zelf die het niet opgeeft om een persoonlijke relatie met de psalmist aan te blijven gaan en hem desnoods achterna rent? Zal de donkere figuur stoppen met rennen en zich toevertrouwen aan God?

BIJEENKOMST 2

FICHE VOOR EEN **DIGITALE** BIJEENKOMST

Doelstellingen: zie vorige fiche

Persoonlijke voorbereiding vooraf

De deelnemers beginnen een aantal dagen voorafgaand aan de bijeenkomst met het lezen van psalm 139. Ze herhalen dit een aantal keren en combineren deze lectuur met: (1) het lezen van de duiding bij delen A en B & (2) het beantwoorden van de reflectievragen bij delen A en B.

Opbouw en tijdsindeling van de digitale sessie

5 min verwelkoming en situering

De begeleider heet iedereen van harte welkom en situeert de bespreking van psalm 139 binnen de bredere context van een kennismaking met het genre van de vertrouwenspsalmen.

5 min De psalmtekst lezen

Een van de deelnemers leest de Bijbeltekst voor.

25 min Verwerking van deel A

We beluisteren elkaar in de antwoorden op de reflectievragen. De begeleider waakt erover dat de hoofdelementen uit de duiding aan bod komen.

15 min Deel B van Ps 139 in beeld

De begeleider geeft de deelnemers de tijd om naar de afbeelding te kijken. Vervolgens gaat men op basis van het voorbereidende werk rond deel B in dialoog over de antwoorden op de vragen die horen bij het beeld.

5 min Samen bidden

De begeleider opent het gebedsmoment met het openingsvers en vraagt aan twee deelnemers om psalm 23 en het slotgebed voor te bidden.

5 min verheldering bij het huiswerk door de begeleider

Zoek via YouTube naar het lied 'Ken je mij?' in de versie van Trijntje Oosterhuis of Stijn van der Loo. Vergelijk deze liedtekst met psalm 139 en beantwoord de bijhorende vragen in de werkmap.

BEGELEIDERSFICHE BIJ BIJEENKOMST 3 - DECEMBER

‘Moge Hij uw volk rechtvaardig besturen.’ Psalm 72 – een koningspsalm

Doelstellingen

De deelnemers kunnen

- het uitzien naar een koning / de ware koning zien als wezenlijk voor het Bijbelse godsgeloof;
- Psalm 72 lezen als een profiel van deze koning;
- Christus zien als degene die het koningschap op een onverwachte en zelfs tegenstrijdige manier opneemt.

De inhoud van het Bijbels concept ‘koning’ zal niet door alle deelnemers gekend zijn. Door te starten met een bekend lied worden we vertrouwd met de kenmerken van het koningschap en de messiaanse verwachting in het Oude Testament. In een tweede beweging gaan we dan dieper in op de koningspsalm.

Tijdsindeling en werkwijze

5 min welkom

25 min Om te beginnen

LIED – 10 min

Als intro wordt het lied ‘Voor kleine mensen is Hij bereikbaar’ (voor)gezongen of gelezen. Als het lied (voor)gezongen wordt, dan is het best er een blauw ZJ-boek bij te nemen, waar er bij elke strofe noten staan: de klemtonen in de tekst zijn niet altijd evident.

De deelnemers onderlijnen wat hen aanspreekt. Wie is die ‘Hij’? Ze schrijven dit in het kadertje.

JESAJA – 5 min

Na enkele minuten wordt de Jesaja-tekst voorgelezen.

De deelnemers onderlijnen verzen of versdelen die qua inhoud goed overeenkomen met de liedtekst van zonet.

UITWISSELING – 5 min

Nu volgt een korte uitwisseling over wat is opgevallen in de vorige twee stapjes.

Bedoeling is te zien dat het lied 'Voor kleine mensen', dat we in de kersttijd zingen (ZJ 207) en dus spontaan linken aan Jezus, in feite een verwerking is van Ps 72 (dat wordt straks nog duidelijker), waar het gaat over de koning. Mettertijd is men die figuur gaan vereenzelvigen met de Messias (vgl. ook Js 11).

INTERMEZZO – Het koningschap in Israël – 5 min

*Tenslotte brengt de begeleider het intermezzo (zie deelnemersbundel).
Max 5 min.*

We zijn nu klaar om Ps 72 zelf te lezen.

- 5 min De psalmtekst lezen.
- De begeleider geeft in een korte intro de karakteristieken van de koningspsalmen.
- Vervolgens leest een deelnemer de psalmtekst.*
- 20 min De psalmtekst verkennen en verwerken.
- Nu volgen drie opdrachten die we telkens per twee (evt.) voorbereiden en vervolgens erover uitwisselen.
- Opdracht 1: de opbouw van Ps 72 zoeken*
- Opdracht 2: de drie elementen van de koningspsalm onderscheiden*
- Opdracht 3: aanduiden waar je graag nog toelichting hebt*
- De begeleider geeft waar nodig toelichting. Of noteert evt. vragen die niet meteen kunnen opgelost worden.*
- 15 min pauze
- 45 min 'Dit is de koning der joden'
- De begeleider geeft de korte intro.*
- In drie stapjes wordt nu de idee van Christus als koning verder verkend: met een reeks beelden en met twee tekstfragmenten. Als de tijd ontbreekt om alles te doen, kan er een deeltje wegvallen.*
- BEELDEN (max 5 min)*

Welk beeld uit de collage past volgens jou het best bij de idee van 'Christus koning' (tegen de achtergrond van Ps 72 en andere teksten)? Waarom?

FRAGMENT 1 (20 min)

De begeleider leidt nu een eerste fragment in uit een homilie van paus Franciscus:

We luisteren nu naar een fragment uit een homilie van paus Franciscus op het hoogfeest van Christus koning (2016, zie <https://www.rkdocumenten.nl/rkdocs/index.php?mi=600&doc=6532>). Hij verwijst naar Lc 23,35-43, dat gelezen wordt in het C-jaar. Daar staat hoe Jezus aan het kruis hangt, met boven hem een opschrift: 'Dit is de koning der joden'.

Een deelnemer leest rustig de tekst.

Eerst per twee en daarna samen wisselen de deelnemers uit aan de hand van deze vraagjes:

1. *Hoe heeft Jezus zijn koningschap opgenomen: wat heeft Hij niet gedaan en wat wel?*

'Hij verschijnt zonder macht en zonder glorie'.

'Hij heeft ons niet veroordeeld, ons niet veroverd, onze vrijheid geweld aangedaan. Hij is de weg gegaan van de nederige liefde.'

'Door de almacht van de liefde, Gods leven zelf, die zonde in genade verandert, dood in verrijzenis, angst in vertrouwen.'

2. *Is er iets anders in de tekst dat je getroffen heeft?*

FRAGMENT 2 (20 min)

De begeleider leidt nu een tweede fragment in. Dit knoopt aan bij de laatste zin van het eerste fragment.

Het volstaat niet te zeggen 'Jezus is koning'. Hij moet immers de Heer van ons leven kunnen worden, zegt paus Franciscus. Wij moeten met andere woorden zijn koningschap nog aanvaarden. Maar is dat wel vanzelfsprekend? Zeker, lang heeft Israël uitgekeken naar een 'koning' (vgl. Ps 72). Maar nu Hij er is: is Hij wel de koning die we verwacht hadden?

Een deelnemer leest nu rustig de tekst.

Eerst alleen (of per twee) en daarna samen gaan de deelnemers in op de vraag:

Het volk dat toekijkt, de groep dicht bij het kruis en een gekruisigde misdadiger naast Hem ... wat uit deze drie 'gestalten' treft je, herken je bij jezelf of rondom je?

Erna volgt gesprek.

15 min gebedsmoment

BEGELEIDERSFICHE BIJ BIJEENKOMST 3 FICHE VOOR EEN **DIGITALE** BIJEENKOMST

Doelstellingen: zie vorige fiche

Persoonlijke voorbereiding vooraf.

De deelnemers maken thuis de opdracht bij het lied 'Voor kleine mensen is hij bereikbaar' en lezen Ps 72.

Tijdsindeling en werkwijze

5 min	Welkom
10 min	Introductie van psalm 72 door de begeleider en voorlezen van de psalm door een deelnemer Kort intermezzo over het koningschap in het Oude Testament door de begeleider
15 min	De psalmtekst verkennen en verwerken. De begeleider geeft in een korte intro de karakteristieken van de koningspsalmen. Dan volgen drie opdrachten die we telkens per twee (evt.) voorbereiden en vervolgens erover uitwisselen. <i>Opdracht 1: de opbouw van Ps 72 zoeken</i> <i>Opdracht 2: de drie elementen van de koningspsalm onderscheiden</i> <i>Opdracht 3: aanduiden waar je graag nog toelichting hebt</i> <i>De begeleider geeft waar nodig toelichting. Of noteert evt. vragen die niet meteen kunnen opgelost worden.</i>
20 min	'Christus, koning van het heelal' <i>De begeleider leidt in (zie vorige fiche). De beelden en Fragment 1 (incl. lectuur) met de vraagjes erbij dienen ter verwerking</i>
5 min	Gebedsmoment: <i>we nemen uit de map het openingsvers, het eerste deel van de psalmodie, het afsluitend gebed en de zegenbede</i>
5 min	<i>Afspraken maken voor de volgende keer</i>

BEGELEIDERSFICHE BIJ BIJEENKOMST 4 - FEBRUARI

‘Waar is dan je God?’ Psalm 42-43 – een klaagpsalm

Doelstellingen

De deelnemers...

- maken kennis met een klaagpsalm (psalm 42-43);
- zien dat aandacht voor taal en structuur van de psalm een beter begrip mogelijk maakt;
- begrijpen dat je je eigen levensloop, maar ook de kerkelijke crisis met de psalm kan verbinden;
- ontdekken dat en hoe er midden de ontredde een sterke verbondenheid met God kan groeien.

Tijdsindeling en werkwijze

10 min	Om te starten <i>De begeleider verwelkomt.</i> <i>De begeleider heeft vooraf een keuze gemaakt: zingen of luisteren.</i> <i>Indien de YouTube-link beluisterd wordt: computer en liefst kwalitatieve boxen klaarzetten, internet checken of vooraf opname downloaden.</i> <i>Computer, boxen, internet of opname zijn sowieso nodig voor de verwerking in 6. Hierbij nog eens de link:</i> https://www.youtube.com/watch?v=ZuzYxb20EQw
5 min	De psalmtekst lezen <i>De begeleider situeert psalm 42-43 in het tweede psalmboek en wijst op de oorspronkelijke eenheid.</i> <i>Het is belangrijk dat de lector de psalm vooraf heeft kunnen lezen.</i> <i>Eventueel kan daarom de begeleider zelf lezen. De toon is biddend. Het refrein lezen we samen.</i>
30 min	De psalmtekst verkennen <i>Per twee deelnemers worden één of twee van onderstaande vraagjes voorbereid. Eenzelfde vraag kan ook door verschillende deelgroepjes worden voorbereid. De begeleider verdeelt ze.</i> - <i>Per twee deelnemers voorbereiden (5 min).</i>- <i>We leggen onze bevindingen samen (10 min).</i>

We beperken ons nu zoveel mogelijk tot wat de tekst zelf aanreikt. Hoe het ons raakt, komt pas in een volgende stap aan bod, na de pauze.

- a) *Welke woorden/uitdrukkingen komen terug? Markeer ze.*
- *bijvoorbeeld de drie 'refreinen' (zie ook boven)*
 - *42,6//42,12//43,5*
 - *42,4//42,11*
 - *42,10b//43,2*
 - *smachten-dorsten, juichen-loven, ...*
- b) *Omcirkel woorden die het gemoed van de psalmist uitdrukken. Hoe zou je nu zijn situatie omschrijven?*
- *vele antwoorden: zie ook boven en onder*
- c) *Wat wordt gezegd over het verleden – het heden – de toekomst? Markeer met 'V', 'H' en 'T' in de tekst.*
- *nu: alle redenen om te klagen, ballingschap, te midden van goddelozen*
 - *vroeger: dichtbij God en te midden van zijn volk*
 - *ooit: loven zal weer mogelijk zijn (zie refrein), er is een duidelijk perspectief (43,3-4): feest om de herwonnen nabijheid*
- d) *Waar vind je toespelingen op 'zien' en 'gezien' worden of op fysieke nabijheid tussen degene die bidt en God? Onderlijn ze in de tekst.*
- *42,3: nader komen, aanschouwen*
 - *42,5: in een dichte stoet*
 - *42,6: God die mij ziet en redt*
 - *43,4: naderen tot het altaar van God*
 - *...*
- e) *Waar vind je beeldspraak terug? Wat drukt die volgens jou uit?*
- *water: op twee manieren*
 - *reddend (42,2)*
 - *vernietigend (42,8)*
 - *berg: in twee gedaanten*
 - *sprekend van verwijdering (42,7)*
 - *wijzend op gemeenschap met God en zijn volk (43,3)*
 - *hinde: broosheid*
 - *nacht (42,9): tijd van beproeving, in het zwart (42,10): rouw*
 - *...*

De begeleider vult het gesprek aan met de voornaamste elementen uit het commentaar op de psalmtekst in de map. Sommige zaken kunnen

al tijdens de bespreking van de vraagjes aan bod komen, andere volgen erna. (10 min)

Bij wijze van besluit vestigt de begeleider de aandacht op de 'ordering' van de verschillende gemoedsbewegingen in psalm 42-43. Zij tonen mooi de beweging die in de het Bijbelse 'klagen' zit. Schema en toelichting zijn te vinden in de map. (5min)

10 min pauze

30 min De psalmtekst verwerken

a) Ieder zoekt twee woorden in de woordenwolk (5 min).

We leggen ze voor aan elkaar en lichten ze kort toe, in slechts een 2-tal zinnen (10 min). Het is niet erg wanneer iets herhaald wordt. We luisteren respectvol. Als ieder aan bod is gekomen, gaan we naar b), dat hierbij aansluit.

b) (10 min) zie werkmap

c) (5 min) zie werkmap

- Wat Jezus zegt in Getsemane, wanneer Hij in doodsangst is – 'Ik voel me dodelijk bedroefd; blijf hier met mij waken.' (Mt 26,38) – doet denken aan 'Wat ben je bedroefd, mijn ziel, ...' uit psalm 42-43.*
- De spot van hogepriesters en Schriftgeleerden over de gekruisigde Jezus – 'Hij heeft zijn vertrouwen in God gesteld, laat die hem nu dan redden, als hij hem tenminste goedgezind is. Hij heeft immers gezegd: "Ik ben de Zoon van God".' (Mt 27, 43) – doet denken aan psalm 42,4: 'Waar is dan je God?'*
- Het geloof geeft ons geen gemakkelijke zekerheden. We worden niet immuun voor beproeving. Jezus heeft die kwetsbaarheid gedeeld. Maar de toekomst komt bij Hem al binnen. Nog terwijl het net zich rondom Hem sluit, loopt Hij er al op vooruit. Tijdens zijn laatste maaltijd met zijn vrienden zegt Hij: 'Vanaf vandaag zal ik niet meer van de vrucht van de wijnstok drinken tot de dag komt dat ik er met jullie opnieuw van zal drinken in het koninkrijk van mijn Vader' (Mt 26,29). Feest en vreugde zijn ook het perspectief in psalm 43,4!*

Dat perspectief klinkt ook door in de muziek die we gaan beluisteren.

20 min

'Wie der Hirsch schreit ...'

Extra info voor de begeleider. Dit dient als achtergrond en niet als 'inleiding op de opname'. De tijdsindeling verwijst naar <https://www.youtube.com/watch?v=-ZLGg-P6kr4>

- *We luisteren naar het openingskoor van Mendelssohns Psalm 42, waarin de componist psalm 42,2 op toon zet. We horen in dat openingskoor orkest en koor.*
- *Je zou van een drieluik kunnen spreken:*
 - 1) *intro en psalmvers*
 - 2) *vanaf 01:55: uitwerking van twee kernwoorden uit het psalmvers*
 - 3) *vanaf 04:00: verkorte herneming van eerste luik*
- *In de eerste instrumentale intro (00:00-00:30) horen we dissonanten (noten die met elkaar wringen). Ze beelden het verlangen uit, gemis dat om 'oplossing' vraagt. Helemaal aan het einde van het openingskoor, rond 05:00 lijkt er rust te komen, op 'Gott, zu Dir' (naar U, God).*
- *Daarna (vanaf 00:30) horen we de koorpartijen op verschillende ogenblikken invallen: eerst de altten, dan de sopranen, tenoren en bassen. Dat gebeurt in het stuk enkele keren opnieuw en in andere volgorde. Des te sterker is het wanneer alle stemmen soms samen zingen (niet 'polyfoon' maar 'homofoon'), bijv. een eerste keer in 'So schreit meine Seele, Gott, zu Dir' op 01:03.*
- *Na een instrumentaal tussenspel (01:55-02:10) komt er een tweede deel, waarin twee elementen uit het psalmvers uitgewerkt worden.*
 - *Ten eerste, 'so schreit meine Seele, Gott, zu Dir'. Opnieuw laat Mendelssohn de stemmen afwisselend inzetten. Merk op hoe er intussen beweging komt bij de violen: je kan denken aan het rennen van een hert – Luthers Bijbelvertaling heeft het inderdaad over een mannelijk hert – of aan het klateren van 'Frischem wasser' (levend water). De intensiteit van het verlangen en het smachten naar God klinkt door in de spanningsopbouw, tot het voltallige koor (op 03:00) het uitschreeuwt van verlangen. Dat is tevens de overgang naar het tweede element...*
 - *... het tweede thema op 03:08: 'Wie der Hirsch schreit'. Dit thema klinkt wrang, door de halve tonen die gebruikt worden, en die altijd een bijklank van weeklacht hebben. Nu horen we ook*

hoe de hoorns mee 'schreien'. Mendelssohn slaagt er hier in de dorst van het hert, van de ziel, bijna fysiek uit te beelden. Het is een apotheose waar op volle kracht gezongen/gespeeld wordt (ff).

- *Vlak voor 04:00 komt er een subtiele verandering in de toonaard, ingeleid door de violen. De wrange halve tonen en schreeuwende hoorns maken plaats voor het beginthema uit het koor. De tekst is nog wel dezelfde ('Wie der Hirsch...'): het verlangen houdt dus niet op, maar het verandert van kleur.*
- *Zo eindigt het stuk stiller, rustiger, waar een laatste keer alle stemmen samen de tekst van het volledige tweede psalmvers biddend neerleggen (04:50-05:10).*

Korte inleiding op de opname (2 min)

Beluisteren opname (5min30sec)

10 min

gesprek (zie werkmap)

niet alle vragen moeten door iedereen beantwoord worden!

15 min

gebed

Het lied 'Heer laat mij voor uw altaar komen', verdelen: voorzang en refrein door allen, of dames, heren, ...

I.p.v. dit lied kan het lied uit de intro van de bijeenkomst hernomen worden.

De stille overweging mag enkele minuten duren ...

De 'beurtzang' is ons antwoord op de Schriftlezing en wordt alternerend gelezen: lector / allen.

BEGELEIDERSFICHE BIJ BIJEENKOMST 4 FICHE VOOR EEN **DIGITALE** BIJEENKOMST

Doelstellingen: zie vorige fiche

Persoonlijke voorbereiding vooraf

De deelnemers bereiden zich voorafgaand aan de sessie voor door

- uit hun bundel het stuk 'De tekst lezen' te lezen: een situering van psalm 42-43 en de psalmtekst zelf;
- de vraagjes te beantwoorden die vermeld staan onder 'De tekst verkennen'; het commentaar dat volgt, hoeven ze niet te lezen of te verwerken.

Tijdsindeling en werkwijze

5 min	welkom en tekstlezing <i>De begeleider checkt of ieder aanwezig is en er geen problemen zijn met video of audio. De begeleider verwelkomt. De begeleider zelf of iemand die de psalm vooraf heeft kunnen verwerken, leest de psalm. De toon is biddend. Het refrein, als het door ieder is aangeduid, lezen we samen.</i>
20 min	de tekst verkennen <i>Verdere toelichting: zie de fiche voor een gewone bijeenkomst</i>
30 min	verdere verwerking <i>a) Ieder zoekt twee woorden in de woordenwolk in zijn of haar bundel (3 min). We leggen ze voor aan elkaar en lichten ze kort toe, in slechts een 2-tal zinnen. Het is niet erg wanneer iets herhaald wordt. We luisteren respectvol. Als ieder aan bod is gekomen, gaan we naar b), dat hierbij aansluit (10 min).</i> <i>b) (10 min) Zie werkmap</i> <i>c) (5 min) zie werkmap Verdere toelichting: zie de fiche voor een gewone bijeenkomst</i>
5 min	gebed

De begeleider licht toe dat het gebed een verkorte versie is van wat in de bundel staat. We beperken ons tot psalm 63 en een afsluitend gebed. We zullen de psalm nu gemakshalve afwisselend lezen, omdat zingen via zoom moeilijker is.

De taakverdeling:

- *De begeleider leidt in met het kruisteken, leest de antifoon, bidt na de stilte het gebed en rondt af met het zegengebed.*
- *Een lector leest afwisselend met de groep de psalmverzen.*

- **Kruisteken**

- **Psalm 63, 2-9, Mijn ziel dorst naar U** (Brevier, ochtendgebed 1ste zondag)

ANT : Wie dorst heeft, neme het water des levens om niet.

² God, mijn God zijt Gij,
ik zoek U reeds bij het ochtendgloren.

**Naar U dorst mijn ziel en hunkert mijn hart
als dorre akkers naar regen.**

³ Zo zie ik omhoog naar de plaats waar Gij woont,
beschouw ik uw macht en uw glorie.

⁴ **Meer waard dan het leven is mij uw genade,
mijn mond verkondigt uw lof.**

⁵ Ik zal U prijzen zolang ik leef,
mijn handen uitstrekken naar U.

⁶ **Mijn ziel wordt verzadigd met voedzame spijs,
mijn mond zal U jubelend danken.**

⁷ Wanneer ik op mijn bed aan U denk,
dan blijf ik wakend over U peinzen.

⁸ **Want Gij zijt altijd mijn beschermer geweest,
ik koester mij onder uw vleugels.**

⁹ Met heel mijn hart houd ik vast aan U,
het is uw hand die mij steunt.

**Eer aan de Vader en de Zoon
en de heilige Geest.**

Zoals het was in het begin en nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

ANT : **Wie dorst heeft, neme het water des levens om niet.**

- **Korte stilte**

- **Gebed**

Heer onze God,
naar wie wij blijven zoeken,
geef ons te drinken van het levend water:
Jezus Christus, onze Heer.
Wek in ons een nieuwe Geest
die als een bron in ons ontspringt,
opborrelend tot eeuwig leven.

Amen

- **Zegenwens** (*we maken terwijl een +*)

De Heer schenke ons zijn zegen,
Hij beware ons voor onheil,
en geleide ons tot eeuwig leven.

Amen.

Loven wij de Heer.

Wij danken God!

2 min

tot slot

De begeleider vermeldt de volgende bijeenkomst (datum, uur, afspraak rond bezorgen van zoom-link) en vestigt de aandacht op wat er tegen die bijeenkomst dient voorbereid.

De begeleider geeft aan dat psalm 42-43 nog verder door de deelnemers verwerkt kan worden aan de hand van muziek van Mendelssohn en verwijst naar de bundel. Het zou in dat verband goed zijn dat de 'extra info voor de begeleider' (zie de fiche voor een gewone bijeenkomst) ook aan de geïnteresseerde deelnemers bezorgd wordt, digitaal of op papier.

Meer toelichting op de fiche voor een gewone bijeenkomst

BEGELEIDERSFICHE BIJ BIJEENKOMST 5 - MAART

‘Schep een zuiver hart in mij.’ Psalm 51 – een boetepsalm

De deelnemers...

- maken kennis met het genre van de boetepsalmen aan de hand van psalm 51;
- leren de structuur van psalm 51 begrijpen en (her)kennen;
- kunnen de psalm situeren in de liturgie en het leven van de Kerk;
- leren de psalm smaken als gebed.

Tijdsindeling

2 min Verwelkoming

5 min Zingen van het lied

3 min Situering

10 min De tekst lezen

Men kiest iemand om de psalm voor te lezen.

Er is een korte verwerkingsronde met volgende vraag: “Wat treft me?”

Dit kunnen de deelnemers aanduiden in de tekst of opschrijven.

Het antwoord op deze vraag hoeft niet gedeeld te worden in de groep.

35 min De tekst verwerken: de psalm als een tweeluik

De begeleider leidt het geheel in, maar doet dit niet door gewoon de tekst te lezen. Het wordt gewoon verteld. Er wordt tijd gegeven om een eerste keer te verwerken. Na enkele minuten worden de deelnemers uitgenodigd dit in groep met elkaar te delen.

Elementen voor het antwoord:

Bij deel 1: Een bede om vergeving.

- “Delg mijn zondigheid (pesja, in de zin van afzondering en revolte tegenover God)”,
- “was mijn schuld (awoon, in de zin van een vlek, een karikatuur van het mooie)”,
- “reinig mij van mijn zonden (chatta, in de zin van fout, misser, het doel mankeren)”,
- “ik erken dat ik misdreven heb”,
- “ik heb mijn vergrijp altijd voor ogen”,
- “Jegens U alleen heb ik gezondigd”,
- “wat u tegenstaat heb ik gedaan”
- “ik ben met schuld belast geboren”,
- “schuldig was ik toen mijn moeder mij ontving”,

- “wend uw ogen af van mijn gebreken”,
- “scheld mij al mijn schulden kwijt”.

Vervolgens verklaart de begeleider een aantal elementen die aan bod kwamen in de antwoorden van de deelnemers. Zij/hij baseert zich hiervoor op de tekst in de bundel. Het is opnieuw niet de bedoeling alles af te lezen.

Bij Deel 2: Een nieuwe schepping, is er een verwerkingsmoment. Hiervoor zijn enkele minuten voorzien waar de deelnemers alleen of met twee door het tweede deel van de psalm gaan. In dit deel staan volgende werkwoorden centraal:

- Scheppen
- Vernieuwen
- Redden
- Bevrijden
- Juichen

Opnieuw verklaart de begeleider kort wat dit betekent. Vervolgens polst zij/hij naar het Beeld van God dat hier naar voor komt. Er kan hierover kort uitgewisseld worden. De begeleider bewaakt de tijd en zorgt dat hierover geen grote theologische discussies ontstaan tussen de deelnemers, maar creëert een sfeer van respect.

Verwerking: de bang met de liturgie

Deze vraag is een opstapje om de psalm te linken aan de liturgische tijd. Deze sessie gaat door in de veertigdagentijd. De begeleider leidt dit deel opnieuw in aan de hand van de tekst. Opnieuw is het de bedoeling niet om dit af te lezen.

Er zijn twee vragen voor de pauze waar de deelnemers in stilte over kunnen nadenken.

10 min Pauze

10 min Verwerking: de band met het leven

Na de pauze en de band met de liturgie linkt de begeleider de woorden van psalm 51 met ervaringen in ons eigen leven. Zij/hij gebruikt hiervoor de tekst in de cursus. Het is opnieuw niet de bedoeling dit voor te lezen, maar een aantal zaken uit op de lichten.

Op het einde is er een persoonlijke verwerking aan de hand van drie vragen. Het is niet de bedoeling dat ze gedeeld worden. De vragen nodigen de deelnemers uit stil te staan bij wat ze Jezus te bieden hebben, wat ze Hem willen afgeven en Hem graag willen zeggen.

25 min “lets ben je vergeten”

De hoofdverwerkingsopdracht ligt bij deze sessie op het einde. De tekst van André Louf wordt door een deelnemer voorgelezen. Het is een

toepassing van psalm 51. De verwerkingsopdracht is persoonlijk, maar wordt deze keer wel gedeeld in groep. Vooral de laatste vraag: "Duid in het blauw aan waarover je graag verder in gesprek wil gaan", zal hier de basis vormen van het groepsgesprek. Er kan ook stilgestaan worden bij wat de deelnemers getroffen heeft.

Extra informatie bij het schilderij van Jheronimus Bosch dat hangt in het Museum voor schone kunsten te Gent³:

Het stelt Hiëronymus van Stridon voor, de ascetische heilige die een groot deel van zijn leven als kluizenaar doorbracht. Op het schilderij lijkt het moment afgebeeld te zijn waarop hij afstand doet van het aardse bestaan. De heilige heeft zijn hoed en mantel afgeworpen en is in een diep gebed verzonken. Ook aardse zaken als list en bedrog, weergegeven als een vosje, en het kwaad, weergegeven als een uil, hebben voor hem geen betekenis meer. In plaats daarvan richt hij zich vol overgave op het crucifix in zijn armen. Hoewel de heilige Hiëronymus zich, ver van de bewoonde wereld, in een woestijn, terugtrok, plaatst de schilder hem in een groen landschap met even verderop een dorp. Net als het landschap van bijvoorbeeld de Johannes de Doper in de wildernis bevat dit landschap wonderlijke, vervreemdende planten, die de schilder volgens kunsthistoricus Max Friedländer ontleende aan reisverslagen van nieuw-ontdekte werelddelen. Het rottende fruit in een poel op de voorgrond zou staan voor het menselijke verval. Ook bevat de rotsformatie boven de heilige twee stenen die aan de wetstafelen van Mozes doen denken. Het schedelvormige bovengedeelte van deze rotsformatie is volgens Bosch-auteur Charles de Tolnay een ossenschedel, die hier bedoeld is als symbool voor de dood.

De vervreemdende, kunstmatig aandoende natuur is een steeds terugkomend motief in het werk van Bosch. 'He sought out nature at the point where she becomes unnatural. The earth was the Devil's province, and whatever grows from her was venomous and at once enticing', aldus Friedländer.

Van dom André Louf⁴:

Wanneer gelovige kunstenaars uit de vijftiende en de zestiende eeuw iets wilden zeggen over geëngageerd geloof, namen ze meestal hun toevlucht tot een merkwaardig gebeuren uit het leven van de heilige Hieronymus. De meeste musea in Vlaanderen, en ook sommige kerken, hebben hiervan getuigenissen bewaard.

Lang voordat hij een geleerd en befaamd schriftkenner zou worden en mocht floreren als geestelijke leider van een groep dames uit de Romeinse Hiërarchie op de Aventijn in Rome had Hieronymus geprobeerd als kluizenaar te leven in één van de grotten en spelonken van de bekende wadi's van de Woestijn van Juda. Dit viel niet mee. Met de overmoed eigen aan die leeftijd had de nog jonge Hieronymus zich vlijtig toegelegd op de vele vormen van ascese die bij de monniken in gebruik waren. De vrucht hiervan liet echter op zich wachten. De tijd zou trouwens vrij vlug uitmaken dat zijn ware roeping elders lag in de Kerk, en dat zijn verblijf tussen de monniken van Palestina hierop slecht het voorspel zou zijn. Toch had Hieronymus nog veel te leren, want ondertussen zat hij al jonge novice hopeloos vast.

15 min Gebedsmoment

³ Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/De_Heilige_Hi%C3%ABronymus_in_gebed

⁴ André Louf, *Inspelen op genade. Over God-zoeken*, Lannoo, 1983, p.194

BEGELEIDERSFICHE BIJ BIJEENKOMST 5 FICHE VOOR EEN **DIGITALE** BIJEENKOMST

Doelstellingen: zie vorige fiche

Persoonlijke voorbereiding voor de bijeenkomst

De deelnemers lezen op voorhand de tekst voor deze bijeenkomst door. Ze lezen psalm 51 en verwerken deze reeds aan de hand van volgende vragen:

1. *Hoe lees ik die psalm en welk woord raakt mij?*
2. *Bij verzen 3-11: duid alle woorden, zinnen of verzen aan die schuld of zonde suggereren.*
3. *Bij verzen 12-19: wat doet God? welk beeld krijgen we van God?*
4. *Bij de tekst van Hiëronymus: wat heeft ons getroffen in die tekst?*

Tijdsindeling en aanpak

2 min Verwelkoming

5 min Inleiding + Lezen van de tekst van psalm 51
Men kiest iemand om de psalm voor te lezen.

40 min verwerking van psalm 51 aan de hand van de voorbereiding
De begeleider kan hier en daar om uitleg vragen of zelf nog extra uitleg geven.

vraag 1: over de gehele psalm (max. 10 minuten)

vraag 2: over verzen 3-11 (max. 10 minuten)

Toelichting op de fiche voor een gewone bijeenkomst.

Tussendoor polst de begeleider of alle deelnemers deze verzen begrepen hebben en of er nog vragen zijn. De begeleider kan hier beroep doen op de uitleg bij de verzen op de begeleidersfiche.

vraag 3: over het beeld van God (max. 10 minuten)

vraag 4: over de tekst van Hiëronymus (max. 10 minuten)

De begeleider kan ook hier polsen of iedereen alles begrepen heeft. De bedoeling is dat ook ter sprake komt hoe deze psalm de deelnemers kan helpen in hun persoonlijk gebed.

5 min gebedsmoment

Er wordt vooraf afgesproken dat het gebed vereenvoudigd is. De begeleider leidt de gebedsdienst. Psalm 130 bidden we alternerend. Iemand bidt voor en de groep antwoordt met de in vetjes gedrukte verzen. We bidden daarna het Onzevader. De begeleider sluit af met 'Loven wij de Heer' en de groep antwoordt: 'Wij danken God'.

Op het einde van de sessie kan er nog iets gezegd worden over de volgende samenkomst (online of live).

BEGELEIDERSFICHE BIJ BIJEENKOMST 6 – APRIL

‘Ik zal niet sterven maar leven.’ Psalm 118 – een paaspsalm

Doelstellingen

De deelnemers ...

- leren de dynamiek van een liturgische psalm en van verschillende stemmen in één psalm ervaren;
- leren zien hoe zorgvuldig het psalmboek en deze psalm opgebouwd zijn;
- krijgen oog en oor voor de poëtische schoonheid van de psalm;
- ontdekken de wisselwerking tussen de verschillende psalmen onderling;
- lezen de tekst zorgvuldig in zijn verschillende betekenislagen;
- staan stil bij paaservaringen in eigen leven/omgeving.

Voorstel van tijdsindeling en aanpak

5 min Welkom en situering, lied en even stille overweging

20 min De psalmtekst lezen

De begeleider vraagt iemand om de psalm voor te lezen. Iedereen krijgt de kans om even het vers te herhalen dat haar/hem geraakt heeft.

De begeleider nodigt de mensen dan uit tot een stille werktijd met de psalmtekst. Daarna is er een korte uitwisseling: wat is je opgevallen?

- *De woorden ‘Heer’ en ‘God’ komen in bijna elk vers voor.*
- *Er is een wisseling, er komen verschillende stemmen aan het woord.*

Vervolgens bespreekt men de vraag welke beelden men heeft opgemerkt en aan welk gebeuren dat doet denken.

- *Er is sprake van poorten, van een vreugdevolle dag, van het huis van de HEER en een altaar.*
- *Alles doet denken aan een processie bij een feest in de tempel.*

30 min De psalmtekst verkennen

De begeleider geeft kort uitleg over de plaats van de psalm in het psalmboek en haakt aan bij het antwoord op de vorige vraag. De psalm doet denken aan een processie bij een feest in de tempel en getuigt sterk van een liturgische structuur. De begeleider geeft de deelnemers

enkele ogenblikken de tijd om in de psalm die structuur op te zoeken en de beweging van die processie duidelijk zichtbaar in de tekst aan te brengen. Hierover wordt uitgewisseld in groep.

De begeleider helpt hen waar nodig. Zij/hij kan zich baseren op de reconstructie van S.Lamberigts in de deelnemersbundel. Als dit gebeurd is kan er kort even op ingegaan worden.

De begeleider wijst op de refreinen en de herhalingen in de psalm. Wat erop wijst dat de psalm bedoeld is voor de liturgie.

Naargelang de nog beschikbare tijd maakt de begeleider een keuze uit de toelichting bij een aantal verzen. Zij/ hij kan dit doen op basis van de vragen of opmerkingen tijdens de vorige vragen.

We stellen voor om in elk geval even stil te staan bij de verzen 5, 14-16, 22-23, 25 en 26.

15 min pauze

20 min Een psalm over Christus

Na de verkenning van de structuur en het oorspronkelijke gebruik binnen de tempelliturgie, laten we de deelnemers in de psalm op zoek gaan naar elementen die spreken over Pasen en verwijzen naar Christus. Geef hen hiervoor enkele minuten de tijd. Eventueel doen ze dit per twee.

De begeleider geeft vervolgens kort de toelichting over psalm 118 als Paaspsalm. Indien de begeleider nog tijd heeft kan zij/hij kort ingaan op het liturgische gebruik van deze psalm.

10 min Spiritualiteit van psalm 118

De begeleider leest het citaat van Sytze de Vries voor en nodigt dan uit tot stille tijd over de vraag naar een persoonlijke ervaring. Dit kan een mooie afsluiter zijn om vervolgens in het gebedsmoment over te gaan. Desgewenst kan er reeds vooraf iets met elkaar gedeeld worden.

15 min gebedsmoment

BEGELEIDERSFICHE BIJ BIJEENKOMST 6 FICHE VOOR EEN **DIGITALE** BIJEENKOMST

Doelstellingen: zie de vorige fiche

Persoonlijke voorbereiding voor de bijeenkomst

Aan de deelnemers wordt gevraagd om vooraf Psalm 118 te lezen en in hun map de tekst in te delen volgens het schema van S.Lamberigts (zie: Een lied voor de tempelliturgie).

Tijdsindeling en aanpak

- 5 min welkom en situering stille overweging
- De begeleider*
-licht de plaats toe van psalm 118 in het Boek Psalmen;
-geeft aan dat het duidelijk gaat om een processielied voor de liturgie.
De begeleider spreekt af wie de verschillende rollen (voorzanger, volk, priesters) zal opnemen en vraagt dan om samen psalm 118 te lezen.
- 10 min De psalmtekst lezen
- De groep leest de psalm.*
Daarna nodigt de begeleider iedereen uit om één vers te herhalen dat hem/haar bijzonder aanspreekt.
- 15 min De psalmtekst verkennen
- De begeleider wijst op de stijlfiguren 'refrein' en 'herhaling', die de psalm een sterk poëtische elan geven.*
- De begeleider geeft uitleg bij een aantal verzen; in elk geval de verzen 5, 14-16, 22-23, 25 en 26.*
- 10 min Een Paaspsalm
- De begeleider vraagt de deelnemers om aan te geven waarom volgens hen deze psalm zowel in de joodse als in de christelijke liturgie met het Paasfeest verbonden wordt.*
- In het gesprek daarover brengt de begeleider zelf aan wat in de deelnemersmap staat onder de noemer 'Een Paaspsalm' en 'Psalm 118 in het Nieuwe Testament'*

- 10 min Psalm 118 in mijn leven
- De begeleider leest het citaat van Sytze de Vries voor en nodigt dan uit tot stille tijd over de vraag naar een persoonlijke ervaring.*
- 10 min Gebedsmoment
- De begeleider licht het verloop toe en nodigt dan uit om tot gebedsstilte te komen.*
- De begeleider geeft iedereen die het wenst, de kans om kort een Paaservaring te vertellen.*
- We bidden psalm 100 (zie deelnemersmap) op de volgende wijze: de begeleider bidt de eerste 3 regels van elke strofe voor, allen antwoorden samen met de volgende 3 regels.*
- We ronden af door samen het gebed (zie map) te bidden.*

BEGELEIDERSFICHE BIJ BIJEENKOMST 7 - MEI

'Hoe machtig is uw Naam op heel de aarde.' Psalm 8 – een scheppingspsalm

Doelstellingen

De deelnemers...

- maken kennis met het genre van de lofpsalm en de scheppingspsalm in het bijzonder;
- ontdekken en doorgronden de structuur van psalm 8;
- groeien in het begrip van de schepping en de plaats van de mens erin;
- zien en begrijpen de zin van de tegenstellingen die psalm 8 dragen;
- verstaan beter de Bijbelse visie op God, de mens en zijn relatie tot de schepping.

Tijdsindeling en aanpak

5 min verwelkoming en situering

De begeleider heet iedereen van harte welkom en situeert de bespreking van psalm 8 binnen de bredere context van een kennismaking met het genre van de lofpsalmen.

5 min zingen of luisteren

We zingen samen het lied 'Heer onze Heer, hoe heerlijk en verheven' (ZJ 520) of we luisteren naar een vertolking van de psalm in het Hebreeuws of het Nederlands.

5 min De psalmtekst lezen

Iemand van de groep leest psalm 8 luidop, eerste en laatste vers kunnen samen gezongen worden (ZJ P3 of P4)

35 min De psalmtekst verkennen

Onder begeleiding van de moderator nemen de deelnemers stap voor stap kennis van de structuur van de psalm. De begeleider haalt ook enkele elementen ter duiding aan.

10 min pauze

35 min De psalmtekst verwerken: gespreksvragen bij het mens- en godsbeeld van psalm 8

Tijdens een groepsgesprek worden de thema's van psalm 8 verder verkend.

15 min Gebedsmoment

Achtergrondinformatie

Genre

Psalm 8 is een lofpsalm. Hij vertolkt de glorie en de majesteit van God. Een ander woord voor loflied is hymne.

Hymnen vind je op verscheidene plaatsen in de Bijbel: het lied van Mozes bij de Rietzee, vertolkt door Mirjam (Ex 15,1-21); het lied van Debora en Barak (Recht 5); het danklied van Maria of het Magnificat (Lc 1).

Het boek van de psalmen kent vele lofpsalmen: 19, 29, 33, 67, 92, 100, 103, 104, 111, 113-115, 117, 136, 139, 145, 147-150. Het eigene van een lofpsalm is dat er in de psalm geen bede voorkomt. Er wordt God niets gevraagd. De hymne slaat enkel op Gods heiligheid en bezingt zijn grootse daden.

Psalm 8 is een scheppingspsalm of een kosmische hymne (net zoals psalm 19, 29 en 104), dat wil zeggen dat de psalmist God looft in relatie tot zijn schepping.

Het bijzondere van psalm acht is vooral de betekenisvolle spanning die de tekst draagt en die in het hart van de psalm, als een vraag, oplicht: wat is dan de sterveling dat u aan hem denkt?

BEGELEIDERSFICHE BIJ BIJEENKOMST 7 FICHE VOOR EEN **DIGITALE** BIJEENKOMST

Doelstellingen: zie vorige fiche

Persoonlijke voorbereiding vooraf

De deelnemers lezen vooraf psalm 8.

Tijdsindeling en aanpak

5 min verwelkoming en situering

De begeleider heet iedereen van harte welkom en checkt of iedereen de blaadjes van bijeenkomst 7 voor zich heeft liggen.

De begeleider gaat van start en situeert kort de bespreking van psalm 8 binnen de bredere context van een kennismaking met het genre van de lofpsalmen (zie 'Verwelkoming en situering' en 'Achtergrondinformatie').

5 min De psalmtekst lezen

De begeleider vraagt aan een deelnemer om de tekst van psalm 8 luidop te lezen. De deelnemers volgen de tekst in de bundel. Indien technisch mogelijk, kan de begeleider na de lectuur ook nog de Hebreeuwse of Nederlandse voordracht van de tekst (zie link) op zijn pc afspelen en zo delen met de deelnemers.

30 min De psalmtekst verkennen

De begeleider stelt voor om samen door te dringen in de structuur van de tekst. De deelnemers houden een balpen bij de hand. De begeleider steunt op de achtergrondinfo, in de bundel opgenomen onder ronde 3.

De begeleider wijst erop dat begin- en eindvers identiek zijn.

De begeleider vraagt het middelste vers 5 te omcirkelen.

De begeleider vraagt de verwijzingen naar de schepping aan te duiden.

De begeleider vraagt aan te duiden wat over de mens wordt gezegd.

De begeleider vraagt aan te duiden wat over God wordt gezegd.

Als de aanduidingen gebeurd zijn, vraagt de begeleider aan de deelnemers wat hen nu opvalt aan vers 5 (in het midden van de psalm – en de schepping – staat de mens. Hij wordt omgeven door fauna en flora waar hij zorg voor moet dragen. Maar de mens staat daar niet alleen, de 'ik' – bijna een god – voelt zich klein tegenover God, de

schepper). Zo klein de mens, zo groot het wonder dat God naar die mens omziet!

15 min

Uitwisseling

Tijdens een groepsgesprek worden de thema's van psalm 8 verder verkend. De begeleider kiest één van de gespreksvragen die in de syllabus zijn opgenomen.

5 min

Gebed en afronding

De begeleider rondt de bijeenkomst af met een kort gebed. Vooraf spreekt hij af wie van de deelnemers een voorbede zegt.

Verloop: kruisteken – voorbeden (acclamatie wordt gezegd) – slotgebed.

De virtuele bijeenkomst kan ook bezinnend worden afgerond door samen te luisteren naar het lied 'Look at the world' van John Rutter (zie link), uitgezonden via de pc van de begeleider.

BIDDEN IN HET BIJBELS LEERHUIS ENKELE PRAKTISCHE WENKEN

- *Tussen de gebedsmomenten van de verschillende sessies bestaan verschillen, niet alles wat hieronder staat is telkens van toepassing.*
- *Je kan met de groep in plaats van de bijgevoegde gebedsmomenten ook telkens het breviergebed bidden: het gebed van de Kerk voor dat moment, op die dag en in die week. Dat kan bijv. aan de hand van de blauwe brevierboekjes: ICLZ-NRL, Klein getijdenboek, uitgeverij Licap-Brussel.*

VOORAF

- Graag voldoende aandacht besteden aan de **vorm**: het gebed is veel meer dan teksten.
 - o De begeleider heeft vooraf gezorgd voor een mooie icoon en een kaars erbij, evt. een bloem.
 - o Als overgang naar het gebed kunnen we ons anders schikken. Weg van de vergadertafels, in een grote halve kring gericht naar de icoon. Dat vergemakkelijkt ook het rechtstaan tijdens het gebed.
 - o Er wordt wat licht gedimd.
- Het is dus best om het gebed niet gewoon te laten aansluiten op het gesprek, zo komen we niet in de goede gesteldheid. We nemen **twee minuten** tijd daarom.
- De begeleider zegt kort **hoe** het gebed zal verlopen en maakt enkele praktische afspraken: wie leidt het gebed, wie leest, wie zingt voor, waar is er wat stille tijd, wanneer opstaan ...
- In verband met het **rechtstaan**. We staan altijd recht, behalve tijdens de psalmen en de korte schriftlezing. Bij de psalmen staan we telkens weer recht voor het 'Eer aan de Vader ...'.
- Als het stil is wordt de **kaars** bij de icoon aangestoken. Nu begint het gebed

OPENINGSVERS, we maken tegelijk een **KRUISTEKEN**.

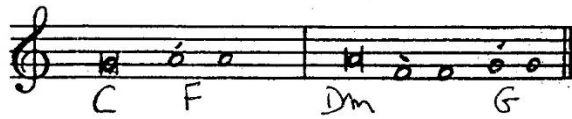
PSALMODIE: hoe bidden we een psalm

- De 'antifoon' is een sleutelvers dat de psalm ontsluit: voor de psalm wordt het gelezen door de lector, na de psalm door allen.
- Het verdient de voorkeur om de psalm te zingen ⁵ op een eenvoudige psalmtoon. Best vooraf even oefenen.
Enkele mogelijke psalmtonen vind je hieronder (afhankelijk van de mogelijkheden

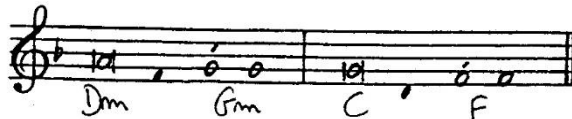
⁵ Als zingen niet aangewezen is, omwille van corona, kan iemand de hymne voorzingen en worden de psalmen afwisselend gezegd (lector-allen of allen1-allen 2), op biddende toon weliswaar.

van de groep, is het misschien aangewezen om in alle bijeenkomsten dezelfde toon te gebruiken).

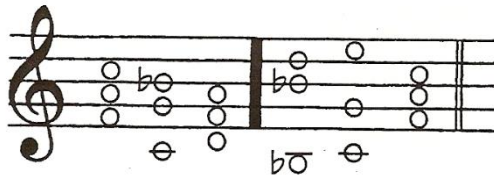
Voorbeeld 1

Voorbeeld 2

Voorbeeld 3 (kan meerstemmig of eenstemmig, de hoofdstem is de middellijn)

- Ongeacht of we de psalm zingen of zeggen, doen we dat best altererend:
 - door af te wisselen tussen één persoon en de anderen;
 - door af te wisselen in twee groepen.
- Gewoonlijk bestaat het vers uit twee helften (regels); af en toe loopt een vershelft door over twee regels, dat wordt aangegeven met een ° boven de lijn; men houdt daar kort de toon aan om dan op dezelfde toon verder te zingen wat op de volgende regel staat.
- Bij het zeggen of het zingen wordt er binnen één vers even gewacht tussen de twee vershelften, terwijl de overgang van het ene vers naar het andere (dus tussen één -allen of groep 1 - groep 2) vlot verloopt.
- Op het einde van de psalm zingen/bidden we de doxologie ('Eer aan de Vader...'); hierbij staan we op en buigen we.

De **SCHRIFTLEZING** wordt door een lector bij voorkeur uit een Bijbel of lectionarium voorgelezen.

Het **SLOTGEBED** wordt voorgebeden door degene die het gebed leidt. De zegenwens wordt uitgesproken door dezelfde persoon.

Aan het einde van het gebed maken we het KRUISTEKEN. Iemand dooft de kaars.

HOE HET LEERHUIS VEILIG ORGANISEREN?

Om de verspreiding van het corona-virus tegen te gaan, vragen wij jullie met volgende zaken rekening te houden wanneer jullie fysiek samenkomen. We willen het veilig houden voor iedereen.

De samenkomst

Bij het binnenkomen en verlaten van het lokaal wordt gevraagd om de neus en de mond te bedekken wanneer de afstand van 1,5 meter niet te garanderen is. Ga liefst één voor één binnen en buiten. Er worden geen handen of kussen gegeven.

Ivm het zingen: volg de geldende richtlijnen op. Samen zingen is allicht niet toegestaan, maar misschien kan iemand voorzingen met inachtneming van de voorschriften.

Belangrijk: maak duidelijke afspraken over het mondmasker en de pauze. Iedere deelnemer moet zich veilig voelen. Het is dus beter het mondmasker op te houden als iemand dit vraagt, ook al zitten jullie op veilige afstand.

Het lokaal & andere voorzieningen

Voorzie in elke ruimte (ook op het toilet en de gang) een gel om de handen te ontsmetten voor en na de bijeenkomst. Als je de handen wast met zeep, zorg er dan voor dat je minstens 40 à 60 seconden de tijd neemt om grondig te wassen. Zorg ervoor dat de tafels en andere contactpunten (deurklink, lichtknop,...) regelmatig ontsmet kunnen worden.

De ruimte moet voldoende groot zijn. We rekenen 1 persoon per 4m². Zorg ervoor dat iedereen op zeker 1,5 meter van elkaar blijft. Om ervoor te zorgen dat het werkbaar is voor iedereen, raden we aan dat de groepen maximaal uit 10 personen bestaan. Het is beter om een groep extra te vormen dan nog enkele mensen bij een bestaande groep te voegen. Hou er rekening mee dat iedereen verstaanbaar moet zijn.

In de pauze verlaat iedereen het lokaal zodat er gelucht kan worden tijdens de wintermaanden. Zorg dat het raam openstaat bij mooi en warm weer. Indien dit niet kan, zorg dan dat er een deur openstaat en verlaat het lokaal even na 1 uur.

De deelnemers en begeleider

Neem niet deel aan de sessies wanneer je symptomen vertoont (hoesten, koorts, gewrichtspijn, ...). Blijf thuis, contacteer de dokter en isoleer jezelf.

Wanneer je moet hoesten of niezen, doe dit dan in de elleboog als je niet tijdig een zakdoek bij de hand hebt. Gebruik wegwerpzakdoekjes en deponeer ze onmiddellijk in de vuilbak. Raak je gezicht zo weinig mogelijk aan met je handen.